

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 4 augusti 1914 kl. 3 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av herr Månssons motion nr 172 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av förslag till nästkommande fredskonferens om bildande av en internationell exekutiv makt till förhindrande av krigsutbrott m. m.

Uti en inom andra kammaren avgiven, till dess femte tillfälliga utskott för förberedande behandling hänvisad motion nr 172 har herr *Månsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t att, om möjligt i samråd med andra regeringar, låta utarbeta och till nästkommande fredskonferens inkomma med ett förslag om bildandet av en internationell exekutiv makt att ställas till Skiljedomstolens i Haag förfogande i syfte att hindra krigsutbrott och att framtvinga begränsning av krigsrustningarna, ävensom till nämnda konferens frambära ett förslag om att alla internationella tvister må vara underkastade Skiljedomstolens i Haag avgörande, i samma mån som den nya exekutivmakten hinner organiseras.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan har motionären hänvisat till en av honom vid innevarande års första lagtima riksdag väckt motion nr 279, där han anfört följande:

»De växande krigsrustningarna sluka i de flesta s. k. kulturländer så betydande summor av statsutgifterna att de nu utgöra en outhärdlig börda, under vilken folken digna.

Allt som ej oundgängligen behöves för de allra nödortfigaste åtgärder i kulturellt syfte öses ut på härar och flottor eller som det, ehuru

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 5 avd. 8 häft. (Nr 8.) 1

ej så litet oegentligt heter, till betryggande försvarsåtgärder. Ty dessa föranstaltningar för att med våldsmakt trygga en nations existens bli aldrig betryggande. Icke ens en stormakt, som ger ut miljarder till krigsredskap och krigiska övningar, känner sig trygg i medvetandet om att de utgivna medlen *säkerställt* den för faran att duka under i ett krig med en annan stormakt, långt mindre att de verkat avskräckande för ett krigsföretag överhuvudtaget mot densamma och sålunda betryggat vederbörande krigsbudgetsbetyngda stat. Allt vad dessa bortkastade miljarder inbragt i form av krigsredskap är endast att anse som till detta dyra pris köpta speltärningar, med vilka staten kan komma att spela ett dyrbart men till resultatet högst osäkert spel om sin självständighet.

Överallt visa utgifterna för dessa improduktiva militära ändamål tendens att bli allt mer ruinerande för nationerna. Exempel på en så känd sak är det väl ej skäl att belasta riksdagstrycket med; upplysningar om detta sorgliga faktum fås lätt genom att se några minuter i några årgångar av vilken uppslagsbok i ämnet som helst.

Detta meningslösa ödslande av frambragta värden, vilka skulle tjäna till att framskapa välstånd och trevnad, om de anbragtes i upplysningens, jordbrukets, industriens och handelns tjänst samt till att värdigt trygga de gamla och utslitna medborgarne vid inträffande oförmåga till arbete, är en oavbrutet fortgående förbrytelse mot mänskligheten och måste komma denna att vidtaga de kraftigaste åtgärder för att åvåga-bringa en annan sakernas ordning. De dignande folken måste utfinna vägar, som leda till ett sådant tillstånd att de nu för krigsrustningar utgående miljarderna kronor och miljonerna dagsverken kunna användas i samhällsutvecklingens tjänst.

I alla tider, även de mörkaste, har möjligheten att åstadkomma ett sådant tillstånd sysselsatt och hägrat för mänsklighetens äldste och deras antal, som drömma därom, växer även under dessa rustnings-raseriets tider för var dag som går.

I och med fredskonferensernas tillkomst och skiljedomstolens i Haag bildande trodde man att tiden för rustningsbegränsningarna och alla internationella tvisters biläggande på fredlig väg skulle vara kommen. Men den ena fredskonferensen sammanträder efter den andra utan att några genomgripande förslag komma fram för att med kraft förmå nationerna att hänskjuta alla sina stridigheter till skiljedomstols avgörande och under tiden växa utgifterna för krigstillberedelserna på ett sätt som aldrig förr.

Visserligen ha genom dessa fredskonferenser och genom skiljedomstolens i Haag tillkomst en del förr ofta till krigiska förvecklingar

ledande arter av tvister bilagts på fredlig väg, varvid skiljedomstolens utslag blivit respekterat av de nationer som varit parter i målen. Men de farligaste och oftast till explosioner ledande stridigheterna, som angå en nations vitala intressen, självständighet eller integritet, äro fortfarande undandragna skiljedomstolens domvärjo. Endast mellan Holland och Danmark har 1904 avslutats en skiljedomskonvention, av innehåll att alla tvister mellan dessa länder äro underkastade obligatorisk skiljedom.

Men då det just är dessa arter av tvister, som vanligen föranleda krig, är det för just deras eventuella framträdande som de nu utgående stora rustningarna pågå och man kan då säga att ej så värst mycket vunnits genom skiljedomstolens och fredskonferensernas tillkomst, om man än får vara tacksam för det lilla som tills nu åstadkommits.

Att man ej kommit längre på vägen till fredens trygghet och rustningarnas begränsning genom Haagdomstolens tillvaro och arbete än man gjort, torde väl till en stor del få tillskrivas det kända förhållandet att de i många stater, särskilt de större, inflytelserika män, som äro personligt ekonomiskt intresserade i tillverkning och försäljning av krigsmateriel och i det rådande mellanfolkliga osäkerhetstillståndet, endast föga äro intresserade i fredsarbetets fortskridande och att dessa med sitt stora inflytande i samhället ha möjlighet att göra sig gällande såväl vid utseendet av ombud till konferenserna som vid andra tillfällen av vikt för det officiella fredsarbetets dirigering och fart. Detta passiva hinder för detta arbetes raskare utveckling kan endast undanröjas genom folkets eget och verkliga övertagande av makten i staterna.

Men största hindret för skiljedomstolens arbete torde ligga i det förhållandet att ej alla mellanfolkliga tvister obligatoriskt hänskjutas till skiljedomstolen och att denna ej besitter exekutiv befogenhet och ett maktmedel bakom sig, genom vilket den kan tvinga en gensträvig part att följa domstolens utslag. Skall en gång freden betryggas och de militära bördorna avlyftas, måste dessa missförhållanden undanröjas och en sådan exekutiv makt skapas.

Stormakternas förhållanden vid skilda tillfällen, då det varit fråga om att hindra krig, och speciellt under sista Balkankonflikten, då de ej ens kunde hindra det lilla Montenegro att störa freden, torde tillräckligt ha ådagalagt att en blott överenskommelse dem emellan att garantera att Haagdomstolens utslag respekterades ej skulle vara en tillräcklig stark säkerhet för freden i Europa och världen i övrigt.

Upprättandet av en internationell militär poliskår till Haagdomstolens förfogande skulle ej heller vara möjligt eller ens tillrådligt och skulle kunna bli en källa till internationella konflikter. Det skulle

antagligen vara omöjligt att utföra militära tvångsåtgärder mot ett land utan att vederbörande lands befolkning reste sig för att avtvå den skymf mot den nationella suveräniteten som detta säkert skulle anses innebära. Den vägen är alltså otänkbar.

Återstår så endast att vederbörande makter komma överens om att bilda och till Haagdomstolens fulla förfogande ställa en internationell transportarbetarekår att användas av domstolen som påtryckningsvapen mot det land, som vägrade att efterkomma skiljedomstolens utslag i mellanfolkliga tvister.

Undertecknad vill ej tillåta sig ens ett försök i syfte att i detalj visa, huru en sådan exekutiv makt skulle vara organiserad och arbeta. Själv tänker jag mig den dock organiserad efter följande riktlinjer:

1. De länder som biträda en överenskommelse om att organisera och till Haagdomstolens förfogande ställa ett exekutivvapen att användas i det fall, att en stat ej respekterar skiljedomstolens utslag, skulle förbinda sig att underställa alla dem emellan uppkomna tvister denna domstols prövning och att underkasta sig dess beslut.

2. Alla de som i dessa länder äro anställda eller arbeta i sjöfartens, loss- och lastningsarbete, järnvägarnes, postens, telegrafens, telefonens eller annan trafiktjänst skulle obligatoriskt i och med sin anställning i dessa yrken utgöra en avdelning av det internationella värnpliktsförbundet, eller vad man vill kalla organisationen, för vilken antingen utrikesministern, riksdagens president eller annan av regeringen eller riksdagen utsedd person kunde vara ordförande.

3. Det internationella värnpliktsförbundet, sammansatt av dessa olika länders sålunda bildade organisationer, kunde ha sitt säte i Haag och presidenten i Haagdomstolen vara dess självskrivne ordförande.

4. Övervägas kan om ej någon form av pensionering för de ej i statstjänst varande måtte bildas på så sätt; att varje i icke statstrafik anställd till den gemensamma pensionskassan skulle betala en del och den stat han tillhör en del av de för pensionskassan behövliga utgifterna, detta för att ekonomiskt binda medlemmarne vid organisationerna i fråga. Kassan kunde förvaltas av Haagdomstolen och delägare erhålla understöd ur densamma vid oförmåga till arbete på grund av ålderdom, olycksfall eller sjukdom, eventuellt ock arbetslöshet. Alla de som ej ställde sig från domstolen utgående order till efterrättelse skulle förlora sin andel i kassan och ej mer vara berättigade att vara anställda i trafiktjänst i något land. Härifrån skulle dock undantagas de i det land anställda, mot vilket de exekutiva åtgärderna från domstolens sida

vidtoges, under den tid konflikten varade; detta för att undgå eljest måhända oundvikliga inre stridigheter i de berörda länderna.

5. Om ett land, vare sig det förklarat sin anslutning till det internationella värnpliktsförbundet eller ej, vägrade att underställa sina tvister med ett annat land Haagdomstolens prövning eller att följa dess utslag, skulle Haagdomstolen, då den så aktade nödigt, förklara vederbörande land blockerat, så att från de länder, som voro anslutna till internationella värnpliktsförbundet, inga varor landsvägs-, järnvägs- eller sjöledes, inga telegram eller någon post, telefonmeddelanden eller under rättelser av vad slag det vara må komme dit eller därifrån, inga dess fartyg betjänas i de till förbundet anslutna staternas hamnar, ej heller från det blockerade landet kommande eller dit destinerade.

Säkerligen skulle de små och för sin existens nu bävande makterna vara att påräkna som villiga att biträda vid bildandet av en dylik sammanslutning, ävensom måhända några av de nu under militära bördor dignande stormakterna. Om initiativet utgår från en liten stat som Sverige, torde det ock ha mera utsikt att bära frukt än om en av stormakternas regeringar komme med detsamma, då väl den internationella misstänksamheten mer skulle driva sitt spel vid dess behandling på fredskonferensen.

Motionären syftar till att åstadkomma ett maktmedel, som kunde ställas till skiljedomstolens i Haag förfogande att av den användas som påtryckningsvapen gentemot de stater, som icke godvilligt fogade sig i domstolens utslag i mellanfolkliga tvister.

En nödvändig förutsättning för en dylik internationell exekutiv makt är dock en mera fullständigt utvecklad internationell rättsordning och därtill en fastare organiserad internationell domstol, än som för närvarande förefinnes — skiljedomstolen i Haag är ju icke någon stående skiljedomstol utan en samling representanter för de olika staterna, bland vilka i varje särskilt fall ledamöter i skiljedomstolen utses. Dessa båda för fredsföringen — och därmed även rustningarnas och krigens begränsning — så viktiga faktorer kunna givetvis realiseras endast i den mån, som det allmänna rättsmedvetandet utvecklas och gör sig gällande. Men som en naturlig följd av denna utveckling synes man kunna anse, att alla de stater, som anslutit sig till det folkrättsliga statsförbundet, skola, icke på grund av yttre tvångsmedel utan fastmer på grund av ärligt uppsåt att respektera rätten och givna förpliktelser underordna sig den godkända domstolsmyndighetens utslag.

Emellertid är det ju icke uteslutet att även då folkrätten nått en

*Utskottets
yttrande.*

sådan utveckling det kan komma att förefinnas ett behov av en internationell exekutiv makt att använda särskilt gentemot stater, som icke vilja ansluta sig till det internationella rättsförbundet, liksom det väl heller icke är otänkbart, att en exekutiv makt i framtiden skulle kunna åstadkommas, men i det skick denna fråga för närvarande föreligger, anser utskottet inga förutsättningar finnas för dess framförande till ett internationellt övervägande.

I den senare delen av sitt yrkande hemställer motionären, att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande Haagkonferens frambära ett förslag om, att alla internationella tvister må vara underkastade skiljedomstolens i Haag avgörande i samma mån som den nya exekutivmakten hinner organiseras. Då motionären i detta yrkande gör frågan om alla tvisters hänskjutande till skiljedomstolen i Haag beroende av den föreslagna exekutivmaktens organiserande och utskottet icke kunnat biträda motionärens framställning beträffande denna, så anser sig utskottet sakna anledning ingå i prövning av den senare delen av motionärens hemställan. Utskottet har dock i detta sammanhang velat uttala, att ett sådant, kombinerande av dessa båda frågor, som motionären här gjort, icke har något fog för sig, vilket för övrigt torde framgå av utskottets framställning i den förra delen av detta utlåtande. Även önskemålet att internationella tvister i så stor utsträckning som möjligt underkastas skiljedom torde vinnas endast i den mån staternas rättsmedvetande och därmed den internationella rätten utvecklas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Månssons motion nr 172 ej må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 augusti 1914.

På utskottets vägnar:

G. NIC. TORGÉN.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit herrar: Torgén, Andersson i Höckerum, Larsson, Engqvist, Bårg, Bengtsson i Göteborg, Bengtsson i Kullen, Mossberg, Johansson och Lindley.